

Danuta Leśniewska

Wizyta studyjna do Belgii**01-08.12.2013 r.**

Rola instytucji doradztwa w ewaluacji wewnętrznej szkół i placówek we Flandrii w świetle informacji uzyskanych podczas wizyty studyjnej do Belgii, 1-8.12.2013 r., w szczególności w trakcie pobytu w Vicariaat Onderwijs w Mechelen.

W tajniki funkcjonowania doradztwa dla flamandzkich szkół i placówek w aspekcie podążania za jakością wprowadzili nas doradcy pedagogiczni: Johan Fouquaert i Alain Noëz, zatrudnieni w Vicariaat, ale także pracujący w szkołach.

Dowiedzieliśmy się kim są doradcy, jakie mają zadania na tle dążenia do jakości systemu edukacji we Flandrii.

System zapewniania jakości pracy szkół i placówek we Flandrii ewaluował od łączenia w jednej organizacji (podobnie jak wówczas było to u nas) zadań nadzoru z doradztwem, poprzez rozdzielenie w roku 1991 tych zadań pomiędzy rząd (nadzór) a sieci edukacyjne (doradztwo), aż do ustalenia w 1999 r. generalnych ram zapewniania jakości, określających m.in., że inspekcja rządowa sprawdza jakość, a doradcy wspomagają szkoły w jej osiągnięciu.

We Flandrii funkcjonują trzy sieci edukacyjne: katolicka (najliczniejsza), rządowa i samorządowa. Każda sieć posiada swój system i organizację doradztwa. Pedagogiczna sieć wsparcia szkół katolickich obejmuje pięć ośrodków dla poszczególnych regionów skupionych wokół większych miast. Jeden z nich to goszczący nas ośrodek w Mechelen obejmujący swoim zasięgiem również szkoły katolickie z rejonu Brukseli. Ośrodki zapewniają wsparcie dla szkół na poziomie zarządzania (dyrektorzy/wicedyrektorzy) oraz przedmiotowe dla nauczycieli.

System zapewniania jakości edukacji we Flandrii został opisany w dekrete rządowym w 2009 r. i wyodrębnił obok zewnętrznej oceny jakości, dokonywanej przez inspekcję, ewaluację wewnętrzną prowadzoną przez szkoły, nie wskazując jednocześnie jak ją przeprowadzać. Pomimo, że ewaluacja wewnętrzna została prawnie wprowadzona cztery lata temu, obecnie nie jest jeszcze w szkołach powszechną praktyką. Wyraźnie zobowiązane są do ewaluacji tylko szkoły, które otrzymują dodatkowe środki na wyrównywanie szans edukacyjnych i to tylko w obszarach, które są z tym programem związane.

W związku z dekretem o jakości z 2009 r. pojawia się tendencja by robić ewaluację wewnętrzną w każdej szkole, ale szkoły nie wiedzą, jak to robić, bowiem dekret mówi tylko, że szkoły mają pracować nad jakością. Szkoły nie widzą potrzeby wdrażania ewaluacji wewnętrznej, bowiem zewnętrzne naciski na jakość ich pracy wynikające z oczekiwań społecznych, rządu, audytorów zewnętrznych, wymuszają jakość nawet, gdy nie ma ewaluacji wewnętrznej. Panuje ogólne przeświadczenie, że każda szkoła chce jak najlepiej pracować i co ważne potrafi dbać o jakość. System jakości wymaga gromadzenia i analizowania wielu danych, a szkoły we Flandrii nie są przyzwyczajone do tego.

Ośrodek chce (i ma takie zadanie) wspierać szkoły w organizacji i prowadzeniu ewaluacji wewnętrznej, a doradca ma występować w roli krytycznego przyjaciela szkoły. Ośrodek wychodzi przy tym z założenia, że ewaluacja powinna być posadowiona w cyklu działania zorganizowanego (wynikającego z wizji): planowanie działań, realizacja, ewaluacja, kolejne działania, choć niekoniecznie w takiej kolejności. Ewaluacja wewnętrzna może również rozpoczynać ten cykl. Aby świadomie kreować jakość w dłuższym przedziale czasowym, kontekst funkcjonowania szkoły nie może zakłócać wizji, z której wynikają priorytety i najważniejsze wartości. Ośrodek proponuje dwa rodzaje ewaluacji wewnętrznej: ogólną (całościową) oraz problemową. W obu przypadkach należy rozwijać postawy dbałości o jakość, zwiększać zaangażowanie w procesy jakościowe, zapoczątkować je, a gdy funkcjonują - rozwijać.

Pierwszy krok w ewaluacji wewnętrznej proponowanej przez Ośrodek to powołanie zespołu ds. ewaluacji, w skład którego wchodzi: dyrektor, średni personel kierowniczy i nauczyciele. Zasadą kardynalną przy tym, wynikającą z niezwykle silnej we Flandrii autonomii szkoły jest wchodzenie z pomocą (w tym dotyczącą ewaluacji wewnętrznej) jedynie z inicjatywy szkoły.

Ewaluacja powinna odpowiedzieć na pytania: kto co robi w szkole i dlaczego, a następnie co należy a czego nie należy robić by osiągnąć jakość. W pierwszym więc etapie następuje określenie jaką szkołą jesteśmy. Opis szkoły powstaje na

PROGRAM WZMOCNIENIA EFEKTYWNOŚCI SYSTEMU NADZORU PEDAGOGICZNEGO I OCENY JAKOŚCI PRACY SZKOŁY ETAP III

Projekt realizowany przez Ośrodek Rozwoju Edukacji w partnerstwie z Uniwersytetem Jagiellońskim i Erą Ewaluacji Sp. z o.o. w ramach

III Priorytetu Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Działanie 3.1 współfinansowane z Europejskiego Funduszu Społecznego

podstawie zebranych danych ilościowych (kwestionariusz) i jakościowych (grupy dyskusyjne nauczycieli). Kwestionariusz zawiera 100 pytań wybranych przez zespół ds. ewaluacji z bogatego zestawu pytań/problemów, który jest do ich dyspozycji w Ośrodku, po zaadaptowaniu europejskiego modelu zarządzania jakością w przemyśle do diagnozy w edukacji. Kwestionariusz wypełniają nauczyciele i z tymi samymi nauczycielami odbywają się spotkania w celu uzyskania danych jakościowych. W tym projekcie ewaluacji wewnętrznej nie mieści się pomysł na szukanie informacji u uczniów i rodziców, co w mojej opinii znacznie zubaża proces badania jakości, a ponadto uprzedmiotowia obie te grupy ważnych aktorów sceny edukacyjnej, i jest przez to procesem technokratycznym. Albo też wypada uznać, że obdarza nauczycieli ogromnym zaufaniem co do ich wiedzy o wszystkim co dotyczy szkoły, w tym o opiniach uczniów i rodziców na temat jej pracy. Jest to ważny sygnał, że uznaje się ich za ekspertów w sprawach edukacji i szkoły, w której pracują.

Po przeprowadzeniu ewaluacji wewnętrznej powstaje raport napisany przez doradcę z Ośrodka, zawierający podsumowanie informacji ilościowych i jakościowych, inne ważne informacje, w tym pytania krytyczne, a w końcu słabe i mocne strony szkoły. Raport ten zostaje zaprezentowany zespołowi ds. ewaluacji. Tam następuje analiza raportu, wyznaczanie priorytetów i celów wyprowadzonych z ustalenia jaką szkołą chcielibyśmy być.

Ośrodek oferuje taką pomoc szkołom zrzeszonym w sieci szkół katolickich w prowadzeniu ewaluacji wewnętrznej, jako narzędzia realizacji postanowień dekretu o jakości z 2009 r. Szkoły te jednak nie korzystają powszechnie z tej oferty. Duża autonomia i wolność szkół oraz powszechne przekonanie, że szkoły same mają chęć i potrzebę dobrej jakości pracy oraz wiedzą jak o nią dbać, powoduje szanowanie ich decyzji w tym zakresie.

Kontrola jakości pracy szkoły odbywa się co 7 lat. Przeprowadza ją zespół inspektorów zewnętrznych. W skrajnym przypadku efektem audytu zewnętrznego może być pozbawienie szkoły finansowania.

Zderzając polskie doświadczenia w prowadzeniu ewaluacji wewnętrznej przez szkoły z sytuacją flamandzkiego systemu edukacji w tym zakresie możemy z satysfakcją odnotować, że ewaluacja wewnętrzna w naszych szkołach jest już powszechnie obecna, jest pomyślana jako bardzo uspołeczniony proces badawczy, wymagający niewątpliwie doskonalenia, ale nasz zmieniający się system doradztwa oraz ewaluacji zewnętrznej sprzyja optymistycznym prognozom w tym zakresie.

Równie optymistycznie nastrajają wyniki naszych uczniów uzyskane w badaniu PISA 2012, które to mieliśmy przyjemność poznać w trakcie pobytu w Belgii.